

Podučavanje historije o periodu od 1992. do 1995. godine u Bosni i Hercegovini

Rani koraci na poboljšanju podučavanja historije

U dogovoru s obrazovnim vlastima, međunarodna zajednica u BiH pokrenula je 1998. godine proces reforme udžbenika za nacionalnu grupu predmeta¹, kao dio širih napora u radu na podsticanju održivog povratka i pomirenja u BiH. Imajući na umu isti cilj, Parlamentarna skupština Vijeća Evrope preporučila je 2000. godine moratorijum na podučavanje o posljednjem sukobu „kako bi se historičarima iz svih zajednica [...] omogućilo da izgrade zajednički pristup“. Rad na unapređenju nastavnih materijala za predmet historije doveo je 2006. godine do izrade i usvajanja Smjernica za pisanje i ocjenu udžbenika historije za osnovne i srednje škole u BiH (Smjernice). Mada su udžbenici objavljeni nakon toga bili nešto bolji, podučavanje historije u BiH i dalje se u mnogim područjima koristilo za promoviranje jednostranih narativa kojima su se naglašavale razlike i produbljivale podjele u društvu.

Pomjeranje fokusa sa sadržaja na vještine učenika

Uz podršku Misije OSCE-a u BiH i Ambasade SAD-a, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje izradila je i usvojila 2015. godine Zajedničku jezgru nastavnih planova i programa za historiju definiranu na ishodima učenja (ZJNPP). Ovo je bio iskorak ka savremenijim nastavnim programima i boljoj kvaliteti učenja i podučavanja historije, kojima se razvijaju kritičko mišljenje, historijska empatija, multiperspektivnost i sposobnost analiziranja izvora i dokaza

Trenutno stanje

Umjesto da se posvete primjenjivanju standarda postavljenih u Smjernicama i ZJNPP-u, obrazovne vlasti se i dalje u mnogim područjima usmjeravaju na jačanje vlastitih ideologija i ostvarivanje širih političkih ciljeva.

Ovo se posebno vidi u **materijalima koji su posljednjih godina uvedeni za predmet historije a odnose se na izrazito osjetljiv period od 1992. do 1995. godine.** Ovaj sadržaj u suprotnosti je s naprijed navedenom preporukom Vijeća Evrope, koja se uglavnom poštovala do 2017. godine.

1 U skladu sa Sporazumom o zadovoljavanju posebnih potreba i prava djece povratnika iz 2002. godine – jezik i književnost, historija, geografija – "priroda i društvo" u početnim razredima osnovne škole – i vjeronauka.

U nekim administrativnim jedinicama ovo se može uočiti po novim zakonskim odredbama, izmjenama i dopunama nastavnih programa te novim dodacima udžbenicima i nastavnom materijalu.

Ovakav zabrinjavajući razvoj događaja mogao bi narušiti postignuća u vezi s učenjem i podučavanjem historije te učvrstiti podjele u društvu u BiH.

Kontinuiranom upotrebom etnocentričnih materijala za podučavanje historije rizikuje se produbljivanje postojećih podjela, slabljenje društvene kohezije i povjerenja javnosti u obrazovanje, te potkopavanje dugoročnog mira i pomirenja. Jačanje kurikuluma i multiperspektivnosti je ključno za osposobljavanje učenika da se kritički bave prošlošću i doprinesu stvaranju inkluzivnog društva.

Misija je 2023. godine objavila [analizu nezavisne stručnjakinje o udžbenicima za predmet historije i drugim nastavnim materijalima o periodu od 1992. do 1995. godine.](#)

Glavni zaključci

Potrebna je **temeljna promjena** u pristupu podučavanju predmeta historije u BiH, naročito u vezi s periodom od 1992. do 1995. godine, u smislu udaljavanja od narativa monumentalne historije koji sada dominira i približavanja narativu kritičke historije.

o Analizirani udžbenici i nastavni materijali su **etnocentrični i njima se razvijaju tri međusobno isključiva narativa.**

o Analiziranim udžbenicima i nastavnim materijalima u kojima je prikazan period od 1992. do 1995. godine u BiH **doprinosi se politiziranju i instrumentalizaciji prošlosti** umjesto uzajamnom razumijevanju i pomirenju.

o U svim analiziranim udžbenicima i nastavnim materijalima se sukobom prožete devedesete godine prošlog stoljeća posmatraju gotovo isključivo kao godine 'vlastite' žrtve i stradanja, **promovira se empatija samo prema 'vlastitom' narodu, a 'druga' strana prikazuje se skoro uvijek kao počinitelj zločina.**

o U bilo kojem od analiziranih udžbenika i nastavnih materijala **ne preovladava primjena multiperspektivnog pristupa** i s njim povezanih ishoda učenja.

o Tamo gdje ih ima, **multiperspektivnost i kritičko mišljenje nisu u svrsi preispitivanja postupaka pripadnika 'vlastitog' naroda.**

Preporuke

Preporuka 1: Izraditi otvorene predmetne kurikule

...bi se trebala eliminirati trenutna preopterećenost nastavnih programa sadržajem i, umjesto toga, usmjeriti se na ostvarivanje ishoda učenja specifičnih za predmet historije. ...stvoriti mladim ljudima temelj za znanje, vještine i sklonosti neophodne za učešće u demokratskom diskursu koji seže van dometa učionice za predmet historije i škole.

Preporuka 2: Prihvatiti postojanje višestrukih identiteta i zajedničkog iskustva, te njegovati historijsku empatiju prema 'drugima'

Preporuka 3: Prihvatiti postojanje višestrukih identiteta i baviti se zločinima koje su počinili pripadnici 'vlastitog' naroda prema pripadnicima drugih naroda

Preporuka 4: Prihvatiti postojanje suprotstavljenih narativa

Kod učenika i učenica treba razviti sposobnost da kritički ispituju suprotstavljene narative i prepoznaju njihovu političku instrumentalizaciju u prošlosti i sadašnjosti da bi naučili kako se stvaraju historijski narativi i uvidjeli da oni mogu imati političku svrhu u sadašnjosti.

Preporuka 5: Unaprijediti kompetencije nastavnika i nastavnica

Za više informacija
skenirajte QR kod.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini
Fra Andela Zvizdovića 1, UNITIC Toranj A
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 952 100
Fax: +387 33 442 479
press.ba@osce.org
<https://bih.osce.org/>

Pratite Misiju OSCE-a u BiH

